

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ งานการเจ้าหน้าที่ ฝ่ายอำนวยการ สำนักปลัดเทศบาล

ที่ นศ ๕๒๕๐๑/๑๙๙

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง รายงานผลการดำเนินโครงการฝึกอบรม “การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการองค์กรที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๖”

เรียน นายกเทศมนตรีตำบลร่อนพิบูลย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานผลการดำเนินโครงการฯ

จำนวน ๑ ชุด

ตามที่งานการเจ้าหน้าที่ ฝ่ายอำนวยการ สำนักปลัดเทศบาล ได้ดำเนินการจัดทำโครงการฝึกอบรม “การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการองค์กรที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๖” ในวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ เพื่อให้คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล พนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้างของเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ มีหลักการและแนวทางปฏิบัติงานเสริมสร้างให้บุคลากรเป็นคนดีมีคุณธรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมให้ เป็นสังคมคุณภาพนำไปสู่การพัฒนาการทำงานที่ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม ให้สามารถเป็นผู้พัฒนาตนเอง พัฒนา ทีมงานและนำไปสู่การพัฒนาองค์กร โดยใช้หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นเข็มทิศนำชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์กร ได้อย่างเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อไป นั้น

ในการนี้ งานการเจ้าหน้าที่ ฝ่ายอำนวยการ สำนักปลัดเทศบาล จึงขอรายงานผลการดำเนินโครงการฝึกอบรม “การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการองค์กรที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๖”

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(นางสาวเจนจิรา สังข์โชติ)

นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ

เรียน นายกเทศมนตรี
- เพื่อโปรดทราบ

นางจาริวัฒน์ กุศลเจริญ
ปลัดเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์
30 พ.ค. 2566

(พิมพ์)
๓๐ พ.ค. ๖๖

เจนจิรา
30 พ.ค. 66

ทราบ

(นายณรงค์ แซ่ไซ้)

นายกเทศมนตรีตำบลร่อนพิบูลย์

30 พ.ค. 2566

และมีความเข้าใจในสภาพและรับรู้ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นได้ดีกว่าหน่วยงานราชการ ส่วนกลางในการปฏิบัติงานและการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่เป็นอย่างมาก อนึ่ง การที่ประชาชนในท้องถิ่นจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งทัศนคติและการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพนักงานเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริหารจัดการด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ มีหลักธรรมาภิบาล มีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีอยู่ในกรอบของคุณธรรม จริยธรรม ย่อมส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี ประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดี

เทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและตระหนักถึงมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล จึงได้จัดทำโครงการฝึกอบรม “การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการองค์กรที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๖” ขึ้น เพื่อให้คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล พนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้างของเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ มีหลักการ และแนวทางปฏิบัติงานเสริมสร้างให้บุคลากรเป็นคนดีมีคุณธรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมให้เป็นสังคม คุณภาพนำไปสู่การพัฒนาการทำงานที่ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม ให้สามารถเป็นผู้พัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงาน และนำไปสู่การพัฒนาองค์กร โดยใช้หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และหลักคุณธรรม จริยธรรมเป็นเข็มทิศ นำชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์กรได้อย่างเกิด ผลสัมฤทธิ์ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมได้มีความรู้ความเข้าใจและยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

๒.๒ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมสามารถนำไปเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การพัฒนา คุณภาพชีวิตและการทำงานให้มีคุณลักษณะเป็นข้าราชการยุคใหม่ที่มีคุณธรรม จริยธรรม

๒.๓ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมได้รับการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาตนเองให้มีจิตสาธารณะและ กระทำความดี รู้จักการเสียสละและการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน

๒.๔ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกับการฝึกอบรมได้เพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการของ องค์กรตามแนวทางของหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและสอดคล้องกับระบบคุณธรรม

๓. เป้าหมาย

๓.๑ ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๙๓ คน ประกอบด้วย

๓.๑.๑ คณะผู้บริหารเทศบาล	จำนวน	๕ คน
๓.๑.๒ สมาชิกสภาเทศบาล	จำนวน	๑๒ คน
๓.๑.๓ พนักงานเทศบาล	จำนวน	๒๙ คน
๓.๑.๔ ลูกจ้างประจำ	จำนวน	๔ คน
๓.๑.๕ พนักงานจ้าง	จำนวน	๔๓ คน

๓.๒ กิจกรรม

ฝึกอบรมให้ความรู้ ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราช ในหัวข้อดังนี้

๓.๒.๑ บรรยาย เรื่อง “การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาล” วิทยากรโดย นายณรงค์ สุทธิภักดี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนยานากาวา

๓.๒.๒ บรรยาย เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตและองค์กรด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา : การปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน” วิทยากรโดย พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว),ดร.

๔. พื้นที่ดำเนินการ

ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลอรอนพิบูลย์ อำเภออรอนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๕. วิธีดำเนินการ

- ๕.๑ ประชุมหารือเพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินโครงการ
- ๕.๒ มอบหมายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ
- ๕.๓ เขียนโครงการ
- ๕.๔ ขออนุมัติโครงการ
- ๕.๕ ติดต่อประสานงานเพื่อดำเนินการตามโครงการ
- ๕.๖ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีความจำเป็นในการดำเนินโครงการ
- ๕.๗ ดำเนินการตามโครงการ
- ๕.๘ ประเมินผลการดำเนินโครงการ

๖. ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖

๗. งบประมาณ

เบิกจากงบประมาณสำนักปลัดเทศบาล แผนงานบริหารงานทั่วไป หมวดค่าใช้จ่าย ประเภทรายจ่าย เกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติราชการที่ไม่เข้าลักษณะรายจ่ายหมวดอื่น ๆ ค่าใช้จ่ายในการอบรมมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมแก่พนักงานเทศบาล ลูกจ้าง ได้ตั้งงบประมาณไว้ ๕๐,๐๐๐.-บาท โดยมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการตามรายละเอียดดังนี้

๗.๑ ค่าจ้างทำป้ายไวเนลสำหรับใช้ในโครงการ (ขนาด ๑.๐๐x๑.๘๗ เมตร จำนวน ๑ ป้าย)	๒๙๕.-บาท
๗.๒ ค่าวัสดุ เครื่องเขียน และอุปกรณ์	๒,๔๐๐.-บาท
๗.๓ ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม (จำนวน ๙๖ คนX ๒๕ บาทX ๒ มือ)	๔,๘๐๐.-บาท
๗.๔ ค่าอาหารกลางวันและเครื่องดื่ม (จำนวน ๙๖ คนX๖๐ บาท)	๕,๗๖๐.-บาท
๗.๕ ค่าตอบแทนวิทยากร (จำนวน ๖ ชั่วโมงๆ ละ ๗,๒๐๐.- บาท)	๗,๒๐๐.- บาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	๒๐,๔๕๕.-บาท (สองหมื่นสี่ร้อยห้าสิบบาทถ้วน)

๘. ผลลัพธ์

๘.๑ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๘.๑.๑ ผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจและยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

๘.๑.๒ ผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมนำความรู้ไปเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการทำงานให้มีคุณลักษณะเป็นข้าราชการยุคใหม่ที่มีคุณธรรม จริยธรรม

๘.๑.๓ ผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมสามารถพัฒนาจิตใจ และพัฒนาตนเองให้มีจิตสาธารณะและ
กระทำ ความดี รู้จักการเสียสละและการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน

๘.๑.๔ ผู้เข้าร่วมกับการฝึกอบรมได้เพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการ
ขององค์กรตามแนวทางของหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและสอดคล้องกับระบบคุณธรรม

๘.๒ การติดตามประเมินผล

๘.๒.๑ ประเมินผลความรู้ความเข้าใจ ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ และ
ประเมินผลความคุ้มค่าของการจัดโครงการ ฯ โดยใช้แบบประเมินผลการจัดโครงการ จำนวน ๗ ส่วน
ประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ ๒ การประเมินความรู้ ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม ก่อนและ
หลังการฝึกอบรม

ส่วนที่ ๓ ประเมินความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการฝึกอบรม

ส่วนที่ ๔ ประเมินความพึงพอใจเนื้อหาวิชาและวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ส่วนที่ ๕ ประเมินความพึงพอใจต่อวิทยากรในการฝึกอบรม

ส่วนที่ ๖ ประเมินความรู้ที่ได้รับนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ ๗ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๘.๒.๒ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบประเมินให้ผู้เข้าร่วมอบรมในระหว่างการ
ดำเนินการจัดอบรม และรวบรวมแบบประเมินผล เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรม และนำข้อมูลจากแบบประเมินมา
วิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการประมวลผล

๘.๒.๓ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ ๑ วิเคราะห์ผลด้วยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

ส่วนที่ ๒ ถึง ส่วนที่ ๖ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย

๘.๒.๔ การแปรผลข้อมูล แปลผลจากการหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ดังนี้กำหนดค่าคะแนนจาก
แบบสอบถาม เป็น ๕ ระดับ คือ

ระดับ ๕ หมายถึง มากที่สุด

ระดับ ๔ หมายถึง มาก

ระดับ ๓ หมายถึง ปานกลาง

ระดับ ๒ หมายถึง น้อย

ระดับ ๑ หมายถึง น้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ - ๕.๐๐ อยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ - ๔.๕๐ อยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ - ๓.๕๐ อยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ - ๒.๕๐ อยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๕๐ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

๘.๒.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตารางที่ ๑

n = ๘๒

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๔๗	๕๗.๓๒
หญิง	๓๕	๔๒.๖๘
อายุ (ปี)		
๑๘-๒๕	๔	๔.๘๘
๒๖-๓๕	๒๑	๒๕.๖๑
๓๖-๔๕	๒๙	๓๕.๓๖
๔๖-๖๐	๒๒	๒๖.๘๓
๖๐ ปีขึ้นไป	๖	๗.๓๒
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	๑๖	๑๙.๕๑
มัธยมศึกษา/ปวช.	๑๑	๑๓.๔๒
ปวส./อนุปริญญา	๑๖	๑๙.๕๑
ปริญญาตรี	๓๒	๓๙.๐๒
สูงกว่าระดับปริญญาตรี	๗	๘.๕๔

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ
กลุ่มองค์กร		
ผู้บริหาร	๕	๖.๑๐
สมาชิกสภาเทศบาล	๒	๒.๔๔
พนักงานเทศบาล/พนักงานครูเทศบาล	๒๗	๓๒.๙๒
ลูกจ้างประจำ	๔	๔.๘๘
พนักงานจ้าง	๔๓	๕๒.๔๔
อื่น ๆ.....	๑	๑.๒๒

ส่วนที่ ๒ การประเมินความรู้ ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลัง
การฝึกอบรม

ตารางที่ ๒

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	คิดเป็นร้อยละ	แปลผล
๒.๑ ความรู้ ความเข้าใจในหัวข้อที่อบรม ก่อน เข้าร่วมโครงการ	๓.๕๕	๗๐.๙๘	มาก
๒.๒ ความรู้ ความเข้าใจในหัวข้อที่อบรม หลัง เข้าร่วมโครงการ	๔.๘๒	๙๖.๓๔	มากที่สุด

จากข้อมูลตารางที่ ๒ แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ
ต่อเนื้อหาวิชาหลังจากการรับการฝึกอบรมแล้ว อยู่ในเกณฑ์ **มากที่สุด** โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ
ในหัวข้อที่อบรม**ก่อน**เข้าร่วมโครงการมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๓.๕๕ คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๙๘ และ**หลัง**เข้าร่วม
โครงการมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๔.๘๒ คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๓๔

ส่วนที่ ๓ ความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการฝึกอบรม

ตารางที่ ๓

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	คิดเป็นร้อยละ	แปลผล
๓.๑ การฝึกอบรมครั้งนี้ มีประโยชน์และควรค่าแก่ การเข้าร่วมโครงการ	๔.๗๐	๙๓.๙๐	มากที่สุด
๓.๒ เนื้อหาการฝึกอบรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของโครงการ	๔.๖๐	๙๑.๙๕	มากที่สุด
๓.๓ เจ้าหน้าที่ดำเนินโครงการให้บริการ ได้เป็นอย่างดี	๔.๗๐	๙๔.๓๙	มากที่สุด
๓.๔ การฝึกอบรมในครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึง ความพยายามของเทศบาลตำบลร้อนพิบูลย์ ในการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณธรรม จริยธรรมและ หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน	๔.๗๔	๙๔.๘๘	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๖๙	๙๓.๗๘	มากที่สุด

จากข้อมูลตามตารางที่ ๓ แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของ
โครงการอยู่ในเกณฑ์ **มากที่สุด** โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๔.๖๙ คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๗๘

ส่วนที่ ๔ ประเมินความพึงพอใจเนื้อหาวิชาและวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
ตารางที่ ๔

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	คิดเป็นร้อยละ	แปลผล
๔.๑ ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจและยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์	๔.๘๐	๙๖.๑๐	มากที่สุด
๔.๒ ท่านสามารถนำไปเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการทำงานให้มีคุณลักษณะเป็นข้าราชการยุคใหม่ที่มีคุณธรรม จริยธรรม	๔.๖๓	๙๒.๖๘	มากที่สุด
๔.๓ ท่านได้รับการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาตนเองให้มีจิตสาธารณะและกระทำความดี รู้จักการเสียสละ และการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน	๔.๕๗	๙๑.๔๖	มากที่สุด
๔.๔ ท่านได้เพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการขององค์กรตามแนวทางของหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและสอดคล้องกับระบบคุณธรรม	๔.๕๑	๙๐.๒๔	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๖๓	๙๒.๖๒	มากที่สุด

จากข้อมูลตามตารางที่ ๔ แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาวิชาและวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมอยู่ในเกณฑ์ **มากที่สุด** โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๔.๖๓ คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๖๒

ส่วนที่ ๕ ประเมินความพึงพอใจต่อวิทยากรในการฝึกอบรม
ตารางที่ ๕

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	คิดเป็นร้อยละ	แปลผล
๕.๑ วิทยากร มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหัวข้อวิชาที่บรรยาย	๔.๘๒	๙๖.๓๔	มากที่สุด
๕.๒ วิทยากร สามารถนำเสนอเนื้อหาให้เป็นที่เข้าใจได้อย่างชัดเจน	๔.๗๒	๙๔.๓๙	มากที่สุด
๕.๓ วิทยากร สามารถถ่ายทอดลำดับประเด็นเนื้อหาให้เกิดความเข้าใจและสามารถตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี	๔.๗๐	๙๓.๙๐	มากที่สุด
๕.๔ วิทยากร สามารถใช้เทคนิคการบรรยาย และสื่อประกอบการนำเสนอได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา	๔.๖๕	๙๒.๙๓	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๗๒	๙๔.๓๙	มากที่สุด

จากข้อมูลตารางที่ ๕ แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อวิทยากรในการฝึกอบรมอยู่ในเกณฑ์ **มากที่สุด** โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ **๔.๗๒** คิดเป็นร้อยละ **๙๔.๓๙**

ส่วนที่ ๖ ประเมินความรู้ที่ได้รับ นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน
ตารางที่ ๖

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	คิดเป็นร้อยละ	แปลผล
๖.๑ หลังจากท่านผ่านการอบรมแล้ว ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน หรือเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้หรือไม่	๔.๗๘	๙๕.๖๑	มากที่สุด

จากข้อมูลตามตารางที่ ๖ แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อยู่ในเกณฑ์ **มากที่สุด** โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ **๔.๗๘** คิดเป็นร้อยละ **๙๕.๖๑**

ส่วนที่ ๗ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
ตารางที่ ๗

ประเด็น	รายการข้อเสนอแนะ	จำนวน(คน)	คิดเป็นร้อยละ
๑	เปลี่ยนสถานที่อบรม, เปลี่ยนวิธีการอบรม	๑	
๒	เห็นควรให้มีการจัดอบรมทุกปี เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพให้กับบุคลากร	๑	
๓	เวลาในการจัดโครงการมีความเหมาะสม วิทยากรบรรยายดี	๑	
๔	อยากให้มีการจัดอบรมต่อไป	๑	
๕	อยากอบรมนอกสถานที่ มีการเล่นเกมสันทนาการจะได้ไม่่วง	๑	

ตารางที่ ๘ ประเมินภาพรวมของโครงการ

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	คิดเป็นร้อยละ	แปลผล
ความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการฝึกอบรม	๔.๖๙	๙๓.๗๘	มากที่สุด
ความพึงพอใจเนื้อหาวิชาและวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม	๔.๖๓	๙๒.๖๒	มากที่สุด
ความพึงพอใจต่อวิทยากรในการฝึกอบรม	๔.๗๒	๙๔.๓๙	มากที่สุด
ความรู้ที่ได้รับ นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน	๔.๗๘	๙๕.๖๑	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๗๑	๙๔.๑๐	มากที่สุด

จากข้อมูลตามตารางที่ ๘ ข้อมูลสรุปผลการประเมินความพึงพอใจในภาพรวมของการดำเนินการโครงการ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการมีความสัมฤทธิ์ผล ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ **มากที่สุด** โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ **๔.๗๑** คิดเป็นร้อยละ **๙๔.๑๐**

สรุปผลโครงการฝึกอบรม
“การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการองค์กรที่ดี
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๖”
ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลร้อนพิบูลย์ อำเภอร้อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖

*****

วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖

➤ เวลา ๐๘.๓๐ - ๐๘.๔๕ น. ผู้เข้ารับการอบรมลงทะเบียน ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลร้อนพิบูลย์

➤ เวลา ๐๘.๔๕ - ๐๙.๐๐ น. พิธีเปิดการอบรม โดย นายณรงค์ แซ่ไข่ นายกเทศมนตรีตำบลร้อนพิบูลย์

➤ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น.บรรยาย เรื่อง “การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาล”
วิทยากรโดย นายณรงค์ สุทธิภักดิ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนยานากาวา

การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร

วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) เป็นวิถีชีวิตที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งยึดถือปฏิบัติสืบต่อมา ซึ่งจะกลายเป็นนิสัยและความเคยชินและกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีประเพณีปฏิบัติ ความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งภาษาวัตถุสิ่งของต่างๆ วัฒนธรรมทำให้คนรวมตัวกันเป็นสังคม มีการอยู่ร่วมกัน อย่างมีระเบียบ ผลของวัฒนธรรมจะออกมา ในรูปจริยธรรม ตลอดจนค่านิยมที่ใช้ในการตัดสินใจ หรือวินัยสั่งการ จริยธรรม องค์กรถือเป็นส่วนสำคัญที่จะ ทำให้การดำเนินงานขององค์กรก้าวหน้า และส่งผลให้องค์กรได้รับความเชื่อถือ จากสังคม ดังนั้นองค์กร ทุกประเภทจึงจำเป็นต้องนำจริยธรรมมาใช้ในการบริหารและแก้ไขปัญหา องค์กรอย่างถูกวิธี เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือ ภาพพจน์ที่ดี อันนำมาซึ่งชื่อเสียง เกียรติยศและความก้าวหน้า ในระยะยาวขององค์กร ในองค์กรทั้งหลายซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของคนอย่างมีระเบียบนั้น ถ้าเรามองที่ปัจเจก บุคคลจะเห็นว่า บุคคลจะกระทำการไปสู่เป้าหมายใดๆ ได้นั้น เขาอาศัยศูนย์รวมของใจหรือจิตใจ เป็นตัวนำดังที่ มักกล่าวกันว่า “สำเร็จด้วยใจ” เมื่อปัจเจกบุคคลมารวมกันในองค์กรมีจิตใจมากมาย แตกต่างกันไป สิ่งที่จะผูก ความแตกต่าง ของจิตใจเหล่านี้ให้อยู่ด้วยกันได้และทำงานไปในทิศทางเดียวกันได้ หรือมีค่านิยมในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะ ค่านิยมที่เกี่ยวกับงานในหน่วยงานที่ตนเอง มีวิถีชีวิตอยู่สอดคล้องกันได้ สิ่งๆ นั้นก็คือ “วัฒนธรรม” ในองค์กร เมื่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีผลกระทบต่อองค์กร โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยี สามารถทำให้งาน ง่ายขึ้น และทำให้การทำงานในยุคข้อมูลข่าวสารหรือยุคโลกาภิวัตน์สามารถจัดขนาดองค์กรให้เล็กลง มีการกระจาย อำนาจออกไป ให้บริการอย่างกว้างขวางเฉพาะพื้นที่ เฉพาะราย เฉพาะด้าน จนกลุ่มคนเหล่านี้มี เป้าหมาย เฉพาะของกลุ่ม เช่น กลุ่มนิสิตกร กลุ่มบัญชี กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มอื่นๆ กลุ่มเหล่านี้อาจมีชื่อ เป็น แผนก ฝ่าย กอง กรม หรือกระทรวงก็ได้ อย่างไรก็ตามก็จะมีสายโยงใยคือ วัฒนธรรมในการทำงาน เป็นศูนย์รวม ของจิตใจจากองค์กรต่างๆ เพื่อให้องค์กรสามารถทำงานมุ่งไปสู่ทิศทางเดียวกันได้

➤ วัฒนธรรมองค์กรคืออะไร

วัฒนธรรมองค์กรคือ ค่านิยมสำคัญที่องค์กรยอมรับเป็นรูปแบบของการสร้างค่านิยมร่วมความ เชื่อและ ความคาดหวังร่วม ที่จะกำหนดวิถีทางให้สมาชิกในองค์กรแสดงพฤติกรรมซึ่งจะนำไปสู่บรรทัดฐาน

➤ ทำไมต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กร

เนื่องจากองค์กรต่างๆ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารให้ทันสมัยทันต่อสภาวะการณ์ของโลก ทำให้ องค์กรต้องตื่นตัวและเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง ถ้าคนในองค์กรขาดคุณภาพ องค์กร ก็ไม่สามารถที่จะอยู่ได้ ฉะนั้นวัฒนธรรมองค์กรจึงเปรียบเสมือนรากแก้วขององค์กร ซึ่งจะเป็นตัวหลักค้ำและ ชับเคลื่อนให้ องค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ภารกิจและกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งคนในองค์กรต้องช่วยกัน ดูแลและ เสริมสร้างให้วัฒนธรรมสอดคล้องกับทิศทางขององค์กร เพื่อนำพาองค์กรไปสู่อนาคตค่านิยมคืออะไร การยอมรับนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่คนหรือกลุ่มคนมีอยู่ต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ ความคิด อุดมคติ รวมทั้งการกระทำด้านเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม และสุนทรียภาพ ทั้งนี้โดยการประเมินค่าจากทัศนะ ต่างๆ โดยถี่ถ้วนและรอบคอบแล้ว

➤ ทำไมจึงต้องเรียนรู้ค่านิยม

ประโยชน์ต่อบุคลากร

๑. บุคลากรสามารถปรับตัวให้เข้ากับองค์กรได้ง่ายขึ้น และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่น และมีความสุข เนื่องจากมีแบบแผนทั้งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (DO) และพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ (DON'T) ที่ชัดเจน ทำให้ ตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดผิด สิ่งใดถูก ดีหรือไม่ดี มีคุณค่าหรือไม่คุณค่า ควรทำหรือไม่ควรทำ

๒. บุคลากรเห็นทิศทาง เข้าใจแนวทางในการทำงานขององค์กรที่ชัดเจน ทำให้งานบรรลุผลสัมฤทธิ์ และมุ่งสู่ความก้าวหน้า

ประโยชน์ต่อองค์กรและหน่วยงาน

๑. เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร

๒. เสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่สอดประสานกัน

๓. เกิดแบบแผนและมาตรฐานชัดเจนในการผลักดันให้บุคลากรประพฤติตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ องค์กร และบรรลุวิสัยทัศน์ ภารกิจและยุทธศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

➤ วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) สำนักงานเขตคูสิต ได้กำหนดค่านิยมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัด โดยกำหนดค่านิยมไว้ว่า “คุณภาพนำ คุณธรรมถูกต้อง สอดคล้องจรรยาบรรณ สัมพันธ์สามัคคี ทำดีเพื่อบ้านเมือง” โดยค่านิยมและ วัฒนธรรมเป็นปรัชญาขององค์กรเป็นแนวปฏิบัติขององค์กรที่บุคลากรในองค์กรใช้เป็นมาตรฐานในการประเมิน คำสั่งต่างๆ ว่าควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นกรอบให้แก่องค์กรที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องและใน ทิศทางที่ถูกต้องอยู่ตลอดเวลาโดยบุคลากรทุกคนจะต้องรับรู้และร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมที่กำหนด อันถือเป็นแกน ของ “วัฒนธรรมองค์กร” ในความหมายของนิยามองค์กร

แนวทางการเสริมสร้างค่านิยมและวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ ๑ วัฒนธรรมองค์กร กำหนดค่านิยมจากปัจจัยแห่งความสำเร็จ เมื่อพิจารณาวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์องค์กรนั้น สามารถกำหนดค่านิยมและวัฒนธรรมได้ตามยุทธศาสตร์ตามแผนปฏิบัติราชการ

ขั้นตอนที่ ๒ ค่านิยม ความเชื่อ สื่อสารค่านิยมวัฒนธรรมองค์กรให้กลายเป็นพฤติกรรม การสื่อสารค่านิยมและวัฒนธรรมให้กลายเป็นพฤติกรรมนั้น องค์กรจำเป็นต้องกำหนดพฤติกรรมของบุคลากรที่องค์กรมุ่งหวังให้เหมาะสมและชัดเจนตาม ค่านิยมแล้ว จึงทำการสื่อสารให้บุคลากรในองค์กรรับรู้ผ่านการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แนวทางการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กร พร้อมทั้งทำการรณรงค์ค่านิยมและวัฒนธรรม และการติดตามประเมินผลการรับรู้เกี่ยวกับ วัฒนธรรมองค์กรต่อเนื่อง รวมทั้งต้องอาศัยการเป็นแบบอย่างที่ดีจากผู้บริหารและผู้บังคับบัญชาทุกระดับ

ขั้นตอนที่ ๓ ความรู้ความสามารถในการทำงาน เสริมแรงพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรม ในการปลูกฝังพฤติกรรมตามค่านิยมจะต้องมีการ ติดตามและประเมินผลพฤติกรรมดีเด่นในแต่ละหัวข้อเพื่อยกย่องข้าราชการที่มีพฤติกรรมดีเด่น และมีแนว ทางการชื่นชมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมตัวอย่างในองค์กร

ขั้นตอนที่ ๔ พฤติกรรมแสดงออก สร้างหลักประกันให้เกิดความต่อเนื่อง การสร้างความต่อเนื่องหรือการสืบสานวัฒนธรรมองค์กรเป็น กระบวนการที่สำคัญเพื่อให้เป็นวัฒนธรรมขั้นตอนโดยมีวิธีการ ดังนี้

๔.๑ การเรียนรู้ คือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติแนวคิดและพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น โดยอาศัยการจัดการองค์ความรู้ สำหรับการรวบรวมจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรที่มีอยู่อย่างระบบ เพื่อให้บุคลากรที่ต้องการใช้ให้เข้าถึงความรู้

๔.๒ การทำงานเป็นทีม การทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรได้นั้นต้องอาศัยการผูกพัน การมีส่วนร่วม การปรับตัวที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักคุณธรรม โดยใช้หลักธรรมาภิบาล นิติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเองและเน้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานขององค์กร

๔.๓ การมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามจรรยาบรรณของข้าราชการที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม อย่าง สูงสุดในการปฏิบัติงานต่อองค์กร

๔.๔ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในองค์กร ความสัมพันธ์สามัคคี สมานฉันท์ ประองตอง เป็นส่วนสำคัญ หลักในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพทั้งต่อผลการปฏิบัติงานส่วนตน และผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ สูงสุด ในองค์กร

๔.๕ การทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม การเป็นแบบอย่างที่ดี เสียสละในองค์กร และการเป็นผู้มีจิตอาสา ทำความดีเพื่อสังคม

การบริหารรัฐกิจแนวใหม่

การบริหารรัฐกิจแนวใหม่เป็นเรื่องของการที่รัฐบาลไม่ควรบริหารงานในลักษณะองค์กรธุรกิจ แต่เป็นการบริหารงานด้วยการยึดหลักประชาธิปไตย หลายประเทศในโลกกำลังดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของหลักการนี้ และมีการยอมรับในแนวทางการทำงานที่ยึดหลักประชาธิปไตยมากขึ้น มีการให้ความสำคัญกับเรื่องต่างๆ หลายเรื่อง เช่น ความสนใจของสาธารณชน กระบวนการบริหารหรือการปกครอง และการเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ข้าราชการมีการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะใหม่ในการพัฒนานโยบายและปฏิบัติตามนโยบาย มีการรับรู้ มีการเคารพและยอมรับศักดิ์ศรีของการเป็นพลเมืองมากขึ้น โดยปกติข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะรู้สึกว่าคุณค่ามากขึ้น เมื่อมีการเพิ่มหรือขยายการให้บริการของตนและมีการติดต่อกับประชาชนมากขึ้น ผู้บริหารจะรู้สึกว่าคุณค่าได้ประโยชน์จากการรับฟังประชาชนมากขึ้น และจากการบริการมากกว่าการกำกับดูแลเท่านั้น ประชาชนและข้าราชการจึงทำงานร่วมกัน และระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกันด้วยทัศนคติ ที่กล่าวมาแล้วเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดีที่กำลังเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากปัญหาในการบริหารงานมีความซับซ้อน และทรัพยากรมีจำนวนจำกัด ทั้งยังมีสาธารณชนคอยวิพากษ์การทำงานของข้าราชการอยู่เสมอ หน่วยงานราชการควรจะดำเนินการอย่างไร คำตอบในเรื่องนี้อาจไม่่ง่ายแต่การยอมรับที่จะทำงานเพื่อบริการสาธารณะอาจจะเป็นปัจจัยที่ช่วยทำให้การทำงานประสบความสำเร็จได้ สิ่งที่ยังขาดอยู่คือหลักการที่จะแสดงถึงผลของการมีค่านิยมของการให้บริการสาธารณะ ที่ผ่านมาก็มีการเคลื่อนไหวเพื่อปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการทำงานของหน่วยงานราชการอยู่มาก เช่น เรื่องของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ การทบทวนการทำงาน การบริหารที่มุ่งผลลัพธ์ และการบริหารคุณภาพ เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามในการบริหารรัฐกิจสิ่งที่จัดว่ามีค่ามากที่สุดก็คือ การบริการประชาชน

การบริหารรัฐกิจแบบเดิมๆ เป็นเรื่องรัฐบาลให้ความสนใจอยู่ที่การให้บริการโดยผ่านหน่วยงานของรัฐ มีการกำหนดนโยบายสาธารณะ มีการบริหารงาน และมีการปฏิบัติตามนโยบาย ที่อาจมีเรื่องทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง และนักบริหารรัฐกิจจะเป็นเพียงผู้มีบทบาทในการปฏิบัติตามนโยบายเสียมากกว่า ผู้บริหารจะรับผิดชอบต่อนักการเมืองที่ถูกเลือกเข้ามาตามวิถีประชาธิปไตยมากกว่ารับผิดชอบต่อประชาชน มีเรื่องของการรายงานตามลำดับขั้นในการทำงานตามแผนงาน และโครงการต่างๆ มีการควบคุมโดยผู้บริหารระดับสูงๆ ต่อไป ค่านิยมสาธารณะจะเป็นเรื่องของประสิทธิภาพและการมีเหตุผล องค์กรจะดำเนินการไปด้วยระบบปิด เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีจำกัด บทบาทของนักบริหารจึงเป็นเพียง

การวางแผน จัดองค์กร การจัดหาบุคคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการทำงบประมาณ ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้บริหารในองค์กรของรัฐต่างดำเนินการกันอยู่เป็นปกติ

บัดนี้การมีกระแสการปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสำคัญกับหลักการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การให้ความสำคัญกับประชาชน การมุ่งให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีตามแนวคิดของการบริหารแนวใหม่จึงเกิดขึ้น การบริหารรัฐกิจแนวใหม่เป็นการรวมกลุ่มของแนวคิดและการปฏิบัติ เป็นหลักการที่ใช้การดำเนินงานแบบเอกชนและธุรกิจในภาคราชการ หรือทำราชการให้เหมือนธุรกิจแต่ไม่ใช่ให้เป็นองค์กรทางธุรกิจ นักทฤษฎีที่ศึกษาเรื่องของการเป็นพลเมือง เรื่องของชุมชน ประชาสังคม มนุษยวิทยาองค์การและการบริหารรัฐกิจแนวใหม่เป็นผู้ที่ได้มีส่วนในการผลักดันให้เกิดการอภิปรายกันถึงหลักการบริหารแนวใหม่ๆ ขึ้น ซึ่งอาจมีหลักการหลากหลายแตกต่างกันออกไป อาทิ

- การมุ่งให้บริการแก่ประชาชนไม่ใช่การค้ากับ ข้าราชการจึงไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนแต่ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนด้วย
- การสำรวจความสนใจและความต้องการของสาธารณชน เพื่อสร้างความสนใจร่วมและรับผิดชอบร่วมกัน
- การให้คุณค่าแก่ประชาชนในฐานะของการเป็นพลเมืองมากกว่าการเป็นผู้ประกอบการ โดยข้าราชการจะยอมรับที่จะเป็นผู้ช่วยเหลือสังคมมากกว่าการเป็นผู้จัดการธุรกิจที่คิดและทำเหมือนเงินหลวงเป็นเงินของตนเอง
- การคิดอย่างมีกลยุทธ์ แต่ปฏิบัติอย่างเป็นประชาธิปไตย นโยบายและโครงการต่างๆ จะสนองความต้องการของสาธารณชนได้อย่างมีประสิทธิภาพหากมีการทำงานร่วมกัน
- การตระหนักว่าการมีสำนึกรับผิดชอบไม่ใช่เรื่องง่าย ข้าราชการไม่ควรสนใจแค่เรื่องของการทำงานตามนโยบาย หรือเรื่องการตลาด และการอยู่รอดของตน แต่ต้องสนใจเรื่องของกฎหมาย รัฐธรรมนูญ ค่านิยมของชุมชน สังคม บรรทัดฐานทางการเมือง มาตรฐานวิชาชีพ และความสนใจสาธารณะด้วย
- การบริการมากกว่าการค้า มีการสร้างค่านิยมร่วม การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์และค่านิยมร่วมกันด้วย
- การคำนึงว่าประชาชนเป็นผู้มีคุณค่าไม่ใช่แค่ผลผลิต หน่วยงานราชการต่างๆ จะประสบความสำเร็จในระยะยาวหากดำเนินการด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและสร้างการเป็นผู้นำร่วมกับประชาชนบนพื้นฐานของการเคารพประชาชน

เมื่อพิจารณาหลักการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ที่กล่าวแล้วจะพบว่าประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นหัวใจของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่นี้ เพราะประชาชนมีฐานะของการเป็นพลเมือง และการเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเป็นพลเมืองและหุ้นส่วน การปรึกษาหารือ การเปิดเผยข้อมูล การมีส่วนร่วม การทำงานอย่างโปร่งใส การทำงานที่มีหลักการ การยึดหลักนิติธรรมจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จัดเป็นคัมภีร์สำคัญของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ที่ครอบคลุมประเด็นต่างๆทั้งหมด โดยพิจารณาได้จากการมีเจตนารมณ์ที่มุ่งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การตรวจสอบอำนาจรัฐ การสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่และส่งเสริมการกระจายอำนาจเป็นสำคัญ ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้นอกจากมุ่งก่อให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองแล้วยังมุ่งให้เกิดการปฏิรูปทางการบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดหลักการบริหารแนวใหม่อีกด้วย อนึ่งหลักการการปฏิรูปแนวใหม่ที่กำลังเป็นกระแสอยู่ในขณะนี้คือ การบริหารจัดการที่ดี หรือ ธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งองค์กรภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจและพยายามที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ของการทำงานที่ดีที่สุด โดยอยู่บนพื้นฐานของการมีหลักการดังกล่าว

ธรรมาภิบาล กับ การบริหารแนวใหม่

ธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองในปัจจุบัน เพราะโลกปัจจุบันได้หันไปให้ความสนใจกับเรื่องของโลกาภิวัตน์และธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี มากขึ้น แทนการสนใจเรื่อง

การพัฒนาอุตสาหกรรมตั้งแต่ก่อน เพราะกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจมีความสำคัญกระทบถึงกัน การติดต่อสื่อสาร การดำเนินกิจกรรมในที่หนึ่งมีผลกระทบต่ออีกที่หนึ่ง การพัฒนาเรื่องของการเมืองการปกครอง ได้มุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น หากจะให้ประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน การมุ่งดำเนินธุรกิจ หรือ ปฏิบัติราชการต่างๆโดยไม่ให้ความสนใจถึงเรื่องของสังคม ประชาชน และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปได้อีกต่อไป การมีการบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและเริ่มมีการนำไปปฏิบัติกันมากขึ้น

ดังกล่าวแล้ว ธรรมชาติหรือการบริหารจัดการที่ดี เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน โดยเฉพาะข้าราชการ และพนักงานบริษัทเอกชนเพราะธรรมชาติเป็นการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ดังนั้นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจร่วมกัน มีการส่งเสริมสถานภาพหญิงชาย และการให้ความสำคัญกับกลุ่ม ต่างๆ รวมทั้งคนด้อยโอกาส ตลอดจนการ สร้างความเท่าเทียมกันทางสังคมในการรับโอกาสต่างๆ ที่ประชาชน พึงจะได้รับจากรัฐอีกด้วย ธรรมชาติเป็นทั้งหลักการ กระบวนการและเป็นเป้าหมายไปในตัว การมีธรรมชาติอาจนำมาสู่การมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ในที่สุดและการมีประชาธิปไตยก็นำมาสู่การมีผล ทางสังคมคือการมีการพัฒนาประเทศไปในทางที่สร้างความสงบสุขอย่างต่อเนื่องและสถาพร ตลอดจนนำมาสู่ การแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆที่จะเกิดขึ้นได้โดยสันติวิธี

ธรรมชาติมาจากไหน

ธรรมชาติไม่ใช่เรื่องใหม่แต่มีสอนอยู่ในหลักศาสนาต่างๆอยู่แล้ว แต่มิได้เรียกอย่างที่เราเรียกกัน ในปัจจุบันนี้ ในพุทธศาสนามีการสอนเรื่องธรรมชาติหรือการบริหารจัดการที่ดีกันมาตั้งแต่พุทธกาลแล้ว โดยหากเราพิจารณาคำสอนของพระพุทธเจ้า จะเห็นว่าเป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับเรื่องของการบริหารรัฐกิจ แนวใหม่และมีการนำมาใช้ในการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง แม้กระทั่งในศาสนาอื่นๆก็คิดว่ามิได้แตกต่างกันมากนัก มีคำสอนมากมายที่ระบุชัดเจนถึงหลักการธรรมชาติหรือการบริหารจัดการที่ดี อาทิการเป็นคนสมบูรณ์ แบบ หรือ ideal person นั้นจะนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและสวัสดิ โดยประกอบไปด้วยคุณสมบัติ ๗ ประการ ตามหลักสัปปุริสธรรม ซึ่งเป็นธรรมของคนดี การรู้หลักและรู้จักเหตุ เป็นการรู้กฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย รู้หน้าที่ของตนเอง อันจะทำให้ปฏิบัติงานตรงตามหน้าที่ มีความสำนึกรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นและ รู้จักผล เข้าใจวัตถุประสงค์ของงานที่ทำ ทำให้ทำงานแล้วเกิดผลสัมฤทธิ์ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ รู้ตน รู้จักตนเอง ว่าโดยฐานะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ เป็นอย่างไร และทำการต่างๆให้สอดคล้อง รู้ประมาณ รู้จักพอดี รู้กาล รู้กาลเวลาที่เหมาะสม ระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจ หน้าที่การงาน รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร อย่างไร วางแผนการใช้เวลา เป็นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั่นเอง รู้ชุมชน รู้จักถิ่น ที่ชุมชน ชุมชน การอันควรประพฤติในที่ชุมชน รู้ระเบียบวินัย ประเพณี วัฒนธรรม ทำให้ประพฤติตัวถูกหลักนิติธรรม คุณธรรม จริยธรรม ของท้องถิ่นนั้น รู้บุคคล รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคล เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างสันติสุขและเกิดสัมฤทธิ์ผลของงานได้ในที่สุด นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย จึงอาจกล่าวได้ว่า ธรรมชาติสำหรับคนไทยแล้วไม่ใช่เรื่องใหม่แต่อย่างไร เพียงแต่มิได้นำมาปฏิบัติให้เกิดผลเป็น รูปธรรม

แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการที่ดีได้เผยแพร่สู่สังคมไทย โดยองค์กรพัฒนาในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งนักวิชาการที่ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการที่ดีในการสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยได้หยิบยกปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการมีระบบบริหารจัดการที่ไม่ดีและแนวทางสร้างระบบที่ดีขึ้นมาเป็น ประเด็นในการสร้างความเข้าใจและระดมความเห็นจากประชาชนในภาคส่วนต่างๆของสังคมเป็นผลให้ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมเกิดการตื่นตัวในเรื่องดังกล่าวอย่างกว้างขวาง องค์กรต่างประเทศที่ให้เงินกู้ และเงินช่วยเหลือเช่นธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ได้นำหลักธรรมชาติมาใช้ เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อการนำเงินไปใช้อย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

โดยมีหลักการของการมีธรรมาภิบาลหลายหลักการแตกต่างกันออกไป แต่ก็มักมีหลักการพื้นฐานคล้ายกัน หลักการพื้นฐานที่สำคัญคือ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส สำนึกรับผิดชอบ และประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

ในส่วนของประเทศไทยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ได้กำหนดแนวทางเพื่อสร้างการบริหารจัดการที่ดีในยุทธศาสตร์การพัฒนาประชาธิปไตย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาประสิทธิภาพของภาคราชการ การสร้างความเข้มแข็งแก่ภาคประชาชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างภาครัฐกับประชาชน เพื่อให้เกิดการประสานร่วมมือกันในการพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ยังคงให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องกับการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี โดยได้ขยายกรอบการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม ได้แก่ การสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีในภาคธุรกิจเอกชน การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกลไกตรวจสอบทั้งที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และกลไกตรวจสอบสาธารณะในภาคประชาชน รวมทั้ง การปลูกจิตสำนึกของประชาชนในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความพอดี เพื่อเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทย

ผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมาของหน่วยงานราชการจัดว่ามีความสอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนา ในหลายส่วน โดยเฉพาะเรื่องการปฏิรูประบบราชการที่ได้มีการจัดทำแผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ รวมทั้งระบบงบประมาณ และระบบกฎหมาย ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นเครื่องมือสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง และมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและท้องถิ่นตามแนวทางการกระจายอำนาจ แต่ยังไม่สามารถบอกได้อย่างชัดเจนถึงประเด็นสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการที่ดี แต่ได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ที่ได้ระบุแนวทางในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีไว้ ๖ ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ และ ๙ และใช้เป็นหลักการในการดำเนินการให้มีผลในทางการสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ธรรมาภิบาลคืออะไร

แนวคิดของ “การปกครอง” “การบริหารจัดการ” หรือ governance ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มีความพร้อมกับการมีอารยธรรมของมนุษย์ ดังนั้นเราอาจให้ความหมายของ “การปกครอง” หรือ “การบริหารจัดการ” ว่าเป็นกระบวนการของการตัดสินใจและกระบวนการที่มีการนำผลของการตัดสินใจไปปฏิบัติ คำว่าการปกครองหรือการบริหารจัดการอาจถูกใช้ไปในหลายสถานะ เช่น ในเรื่องของการปกครองหรือการบริหารงานเอกชน การปกครองหรือการบริหารงานในระดับนานาชาติ ระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น

อย่างไรก็ดี มีคนจำนวนมากที่ไม่เข้าใจเรื่องของธรรมาภิบาลแม้กระทั่งคำจำกัดความของธรรมาภิบาล ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด คำว่า governance เป็นเรื่องของ การอภิบาล เป็นวิธีการใช้อำนาจ ขณะที่ good governance เป็นการรวมคำของ ธรรม และ อภิบาล เป็น ธรรมาภิบาล เป็นวิธีการที่ดีในการอำนาจ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรขององค์กร โดยหลักธรรมาภิบาลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกภาคต่างๆ อาทิ ภาครัฐ ธุรกิจ ประชาสังคม ปังเจกชน และองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายของการใช้หลักธรรมาภิบาลคือเพื่อการพัฒนาความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งวิธีการที่จะสร้างให้เกิดมีธรรมาภิบาลขึ้นมาได้ก็คือ การมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ ถูกตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ แต่อาจประกอบไปด้วยหลักการอื่นๆอีกได้ด้วยแล้วแต่ผู้นำไปใช้ โดยสภาพแวดล้อมของธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วยกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ประมวลจริยธรรม ประมวลการปฏิบัติที่เป็นเลิศและวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเอื้อหรือไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการที่ดี

ธรรมาภิบาลจึงเป็นเรื่องของหลักการบริหารแนวใหม่ ที่มุ่งเน้นหลักการ โดยมีใช้หลักการที่เป็นรูปแบบ ทฤษฎีการบริหารงาน แต่เป็นหลักการการทำงาน ซึ่งหากมีการนำมาใช้เพื่อการบริหารงานแล้ว จะเกิดความ เชื่อมั่นว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุดคือ ความเป็นธรรม, ความสุจริต, ความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ธรรมาภิบาล ประกอบไปด้วยหลักการสำคัญหลายประการ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กรที่นำมาใช้ หลักการที่ มีผู้นำไปใช้เสมอคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน การมุ่งฉันทามติ การมีสำนึกรับผิดชอบ ความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่มหรือพหุภาคีและ การปฏิบัติตามหลักนิติธรรม แต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีนั้น ได้ระบุไว้ ๖ หลักการดังกล่าวมาแล้วและกลายเป็นหลักการสำคัญที่มีการนำมาใช้ในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง อยู่ในปัจจุบันนี้ แต่ก็มีคำถามว่าหลักการต่างๆนี้หมายถึงอะไร แล้วจะทราบได้อย่างไรว่ามีธรรมาภิบาลแล้ว หรือยัง มีมากหรือน้อย ต้องปรับปรุงอะไรอีกบ้าง คำตอบที่อาจเป็นไปได้ก็คือการจัดทำตัวชี้วัดเพื่อผู้ใช้จะได้ เข้าใจและนำไปใช้ตรวจสอบตนเองและผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่นได้

หลักการต่างๆที่อธิบายการมีธรรมาภิบาลและการนำไปประยุกต์ใช้ ธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วย หลักการต่างๆมากมายแล้วแต่ผู้ที่จะนำเรื่องของธรรมาภิบาลไปใช้ และจะให้ความสำคัญกับเรื่องใดมากกว่ากัน และในบริบทของประเทศ บริบทของหน่วยงาน หลักการใดจึงจะเหมาะสมที่สุด สำหรับประเทศไทยแล้ว เนื่องจากได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ ๖ หลักการดังกล่าวแล้วในที่นี้จึงขอนำเสนอรายละเอียดของการพัฒนาดัชนีวัดธรรมาภิบาลบนพื้นฐานของ หลักการทั้ง ๖ ดังต่อไปนี้

๑. ด้านหลักนิติธรรม Rule of Laws

หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย ๗ หลักการคือ หลักการแบ่งแยก อำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดย ไม่มีกฎหมาย” และ หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ

๑. หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติธรรม เพราะ หลักการแบ่งแยก อำนาจเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจการตรวจสอบอำนาจ และการถ่วงดุล อำนาจ

๒. หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักนิติธรรมมีความเกี่ยวพันกันกับสิทธิในเสรีภาพ ของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อันเป็นหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ

๓. หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง การใช้กฎหมายของฝ่าย ตุลาการ หรือฝ่ายปกครองที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนมีผลมาจากกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบ จากตัวแทนของประชาชน โดย ฝ่ายตุลาการจะต้องไม่พิจารณาพิพากษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้แตกต่าง ไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้อกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ฝ่ายตุลาการ มีความผูกพันที่จะต้องใช้ดุลพินิจ โดยปราศจากข้อบกพร่อง

๔. หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา เป็นหลักที่เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่าย ปกครองที่ออกกฎหมายลำดับรอง กำหนดหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายให้เป็นตามหลักความแน่นอนของกฎหมาย หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง และหลักความพอสมควรแก่เหตุ

๕. หลักความอิสระของผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสามารถทำภาระหน้าที่ในทางตุลาการ ได้โดยปราศจากการแทรกแซงใดๆ โดยผู้พิพากษามีความผูกพันเฉพาะต่อกฎหมายและ ทำการพิจารณาพิพากษา ภายใต้มโนธรรมของตนเท่านั้น โดยวางอยู่บนพื้นฐานของความอิสระจาก ๓ ประการ กล่าวคือ ความอิสระ จากคู่ความ ความอิสระจากรัฐ และความอิสระจากสังคม

๖. หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” เมื่อไม่มีข้อบัญญัติทางกฎหมายให้เป็นความผิด แล้วจะเอาผิดกับบุคคลนั้นๆมิได้

๗. หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ หมายความว่า รัฐธรรมนุญได้รับการยอมรับให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่สูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐนั้น และหากกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนุญกฎหมายดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับ

๒. หลักด้านหลักคุณธรรม Ethics

ประกอบด้วยหลักการสำคัญ ๓ หลักการคือ หน่วยงานปลอดการทุจริต หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย และหน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ องค์ประกอบของคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากคอร์ปชั่น หรือมีคอร์ปชั่นน้อยลง คอร์ปชั่น การฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือ corruption โดยรวมหมายถึง การทำให้เสียหาย การทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย สำหรับพิษภัยของคอร์ปชั่นได้สร้างความเสียหายและความเดือดร้อน และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อคุณธรรมของการบริหารจัดการอย่างร้ายแรง เมื่อพิจารณาเรื่องของคุณธรรมจึงควรพิจารณาเรื่องต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างโจ่งแจ้งหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายน้อยลง

๒. องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่น้อยกว่าหรือไม่ดีเท่าที่กฎหมายกำหนดหรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

๓. องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

๔. องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายหรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

สำหรับการที่หน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณนั้นเป็น การกระทำผิดวิชาชีพนิยมได้แก่ พฤติกรรมที่สวนทางหรือขัดแย้งกับองค์ประกอบของวิชาชีพนิยมโดย เฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นของการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ และการประพฤติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

๓. ด้านความโปร่งใส Transparency

ประกอบไปด้วยหลักการย่อย ๔ หลักการคือ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้คุณ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้โทษ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล

๑. ความโปร่งใสด้านโครงสร้าง ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

๑) มีการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง เช่น มีคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการสอบสวน เป็นต้น

๒) โปร่งใส เห็นระบบงานทั้งหมดได้อย่างชัดเจน

๓) ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รับรู้การทำงาน

๔) มีเจ้าหน้าที่มาด้วยระบบคุณธรรมมีความสามารถสูงมาอยู่ใหม่มากขึ้น

๕) มีการตั้งกรรมการหรือหน่วยงานตรวจสอบขึ้นมาใหม่

๖) มีฝ่ายบัญชีที่เข้มแข็ง

๒. ความโปร่งใสด้านให้คุณ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

๑) มีค่าตอบแทนพิเศษในการปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ

๒) มีค่าตอบแทนเพิ่มสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

๓) มีค่าตอบแทนพิเศษให้กับเจ้าหน้าที่ที่ซื่อสัตย์

๔) มีมาตรฐานเงินเดือนสูงพอเพียงกับค่าใช้จ่าย

๓. ความโปร่งใสด้านการให้โทษ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

๑) มีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

๒) มีวิธีการพิจารณาลงโทษผู้ทำผิดอย่างยุติธรรม

- ๓) มีการลงโทษจริงจัง หนักเบาตามเหตุแห่งการกระทำผิด
- ๔) มีระบบการฟ้องร้องผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ
- ๕) หัวหน้างานลงโทษผู้ทุจริตอย่างจริงจัง
- ๖) มีการปรามผู้ส่อทุจริตให้เลิกความพยายามทุจริต
- ๗) มีกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็ว

๔. ความโปร่งใสด้านการเปิดเผย ประกอบด้วยพฤติการณ์ต่อไปนี้

- ๑) ประชาชนได้เข้ามามีรับรู้ การทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ
- ๒) ประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหา การให้สัมปทานการออกกฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ
- ๓) ประชาชน สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้มีโอกาสควบคุมฝ่ายบริหารโดยวิธีการต่างๆ มากขึ้น
- ๔) มีการใช้กลุ่มวิชาชีพภายนอก เข้ามาร่วมตรวจสอบ

๔. หลักการมีส่วนร่วม Participation

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ

หลักการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ ๔ หลักการคือ

๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ

๒. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่างๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่างๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง รวมไปถึงการร่วมปรึกษาหารือ เป็นต้น

๓. ระดับการวางแผนร่วมกัน และการตัดสินใจ เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการตัดสินใจ และวางแผนเตรียมโครงการ และเตรียมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ระดับนี้มักใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องซับซ้อน และมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อนุญาโตตุลาการเพื่อปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

๔. ระดับการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจให้กับสาธารณชน เป็นระดับขั้นที่สูงที่สุดของการมีส่วนร่วม คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับ

จากการมีส่วนร่วมของประชาชนและได้มีการพัฒนาสมรรถนะหรือขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นจนอยู่ในระดับที่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และเกิดประโยชน์สูงสุด

๕. หลักสำนักรับผิดชอบ Accountability

มีความหมายกว้างกว่าความสามารถในการตอบคำถามหรืออธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมได้เท่านั้น ยังรวมถึงความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ เป็นเรื่องของความพร้อมที่จะรับผิดชอบ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยในแง่มุมมองของการปฏิบัติถือว่า สำนักรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติหรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกเพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับในภาระกิจที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ ประกอบด้วยหลักการย่อยดังนี้

๑. การมีเป้าหมายที่ชัดเจน

การมีเป้าหมายชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกของระบบสำนักรับผิดชอบกล่าวคือ องค์กรจะต้องทำการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้ชัดเจนว่าต้องการบรรลุอะไรและเมื่อไรที่ต้องการเห็นผลลัพธ์นั้น

๒. ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน

จากเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ต้องประกาศให้ทุกคนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจ ถึงสิ่งที่ต้องการบรรลุ และเงื่อนไขเวลาที่ต้องการให้เห็นผลงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เป็นเจ้าของ โครงการสร้างวัฒนธรรมนี้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการประสานกำลังคนร่วมใจกันทำงาน เพื่อผลิตภาพโดยรวมขององค์กร

๓. การปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำเร็จของการสร้างวัฒนธรรมสำนักรับผิดชอบ อยู่ที่ความสามารถของหน่วยงานในการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในองค์กร ผู้บริหารให้ความสำคัญ สนับสนุน แนะนำ ทำการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและมีการประสานงานร่วมมือกันทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆในองค์กร

๔. การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อการทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงนับว่าเป็นเรื่องปกติ และทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงมักจะมีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเสมอ หน่วยงานต้องมีมาตรการในการจัดการกับพฤติกรรม การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อให้ทุกคนเกิดการยอมรับแนวความคิดและเทคโนโลยีใหม่ๆ

๕. การมีแผนการสำรอง

ส่วนประกอบสำคัญขององค์กรที่มีลักษณะวัฒนธรรมสำนักรับผิดชอบ ต้องมีการวางแผนฟื้นฟูที่สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรได้ทราบและเข้าใจถึงแผน และนโยบายของ องค์กร และที่สำคัญคือ ต้องมีการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องสมบูรณ์ อย่างเปิดเผย

๖. การติดตามและประเมินผลการทำงาน

องค์กรจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการทำงานเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบดูว่าผลงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพงานที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลงานที่พบว่ายังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดต้องมีการดำเนินการแก้ไขในทันที ขณะที่ผลงานที่ได้มาตรฐานต้องได้รับการยอมรับยกย่องในองค์กร

๖. หลักความคุ้มค่า Value for Money

หลักการนี้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งเหล่านี้เป็นผลในการปฏิบัติอันเกิดจากการใช้หลักธรรมาภิบาลนั่นเอง ประกอบด้วย

๑. การประหยัด หมายถึง

- ๑.๑ การทำงานและผลตอบแทนบุคลากรเป็นไปอย่างเหมาะสม
- ๑.๒ การไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์
- ๑.๓ การมีผลผลิตหรือบริการได้มาตรฐาน

- ๑.๔ การมีการตรวจสอบภายในและการจัดทำรายงานการเงิน
- ๑.๕ การมีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ
๒. การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หมายถึง
  - ๒.๑ มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
  - ๒.๒ มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล
  - ๒.๓ มีการใช้ผลตอบแทนตามผลงาน
๓. ความสามารถในการแข่งขัน หมายถึง
  - ๓.๑ การมีนโยบาย แผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย
  - ๓.๒ การมีการเน้นผลงานด้านบริการ
  - ๓.๓ การมีการประเมินผลการทำงาน
  - ๓.๔ ผู้บริหารระดับสูงมีสถานะผู้นำ

เมื่อมีหลักการที่เป็นแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลแล้ว หน่วยงานที่ต้องการใช้หลักการบริหารแนวใหม่ที่มุ่งสร้างธรรมาภิบาลสามารถประยุกต์ใช้ได้และวัดระดับการมีธรรมาภิบาลของหน่วยงานตนได้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้วในหน่วยงาน ภาพข้างล่างนี้เป็นตัวอย่างของการนำหลักการข้างต้นไปสร้างตัวชี้วัดและนำไปทดสอบจริงในหน่วยงาน และสามารถแสดงผลให้เข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้บริหารสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานของหน่วยงานให้มีธรรมาภิบาลมากขึ้นได้

ทำอย่างไรจึงธรรมาภิบาลจึงจะยั่งยืน

เพื่อให้องค์กรของรัฐ เอกชน และทุกๆ ส่วนนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ให้กว้างขวางและยั่งยืนจำเป็นต้องมีปัจจัยสำคัญหลายๆ ปัจจัย ที่นอกเหนือจากความตระหนักของบุคลากรในหน่วยงานและผู้บริหารแล้ว คือ ความต่อเนื่องหรือความยั่งยืนของการเป็นประชาธิปไตยและความมั่นคงของประเทศ (sustainability of democracy and national security) เพราะประชาธิปไตยค่อนข้างเป็นพลวัต เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และยังมีกรอบภัยภัยถึงความหมายที่แท้จริงอยู่อย่างกว้างขวาง แต่มิติที่สำคัญของประชาธิปไตยก็คือการแข่งขัน การมีส่วนร่วม และเสรีภาพในทางการเมือง การเป็นประชาธิปไตยและความยั่งยืนของประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งที่ จะช่วงทำให้การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาลคงอยู่ได้ เนื่องจากทราบดีที่ไม่เป็นเผด็จการ ประชาชนย่อมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย มีการตรวจสอบการดำเนินการของรัฐ ทำให้เกิดความโปร่งใส ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนตลอดหน่วยงานต่างๆ มีสำนึกรับผิดชอบ ประชาธิปไตยจึงมีข้อดี คือเป็นวิธีส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลกลุ่มต่างๆ เพื่อหาแนวทางแก้ไขความขัดแย้งแทนการใช้ความรุนแรง กระบวนการเป็นประชาธิปไตยนำมาสู่การส่งเสริมสันติวิธีในชาติ และระหว่างชาติได้ ประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการลงคะแนนเสียงโดยเท่าเทียมกัน มีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการควบคุมทางนโยบาย ประชาธิปไตยนำมาสู่การหลีกเลี่ยงทรราช การมีสิทธิเสรีภาพ มีการแสดงความคิดเห็นของตนเอง มีความอิสระทางความคิด มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปกป้องความสนใจส่วนบุคคล มีความเท่าเทียมกันทางการเมือง และประชาธิปไตยแนวใหม่นำมาสู่การแสวงหาเสรีภาพและความเจริญ และที่สำคัญกระบวนการประชาธิปไตยนำมาสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการสร้างการเจริญเติบโตในด้านการสร้างความรับผิดชอบและสร้างปัญญา ขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งแนวทางที่สำคัญที่สุดสำหรับประชาชนในการปกป้องและนำเสนอความสนใจของพวกเขา

การใช้กระบวนการประชาธิปไตยเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย การบริหารและทางสังคม ตลอดจนการมีความเป็นธรรมมากขึ้นจัดเป็นเรื่องยาก แต่ก็เป็นที่เข้าใจกันว่า การเมืองแบบประชาธิปไตยทำให้เกิดนิติธรรม เป็นส่งเสริมเสรีภาพทางการเมืองและเสรีภาพของประชาชน เกิดการเลือกตั้งได้ผู้จะทำหน้าที่ในกระบวนการนิติบัญญัติได้อย่างเสรีและเป็นธรรม

ประชาธิปไตยเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งของการมีธรรมาภิบาล อันที่จริงแล้วธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนกันอยู่ ประเทศใดที่มีได้เป็นประชาธิปไตย การมีธรรมาภิบาลคงเกิดขึ้นได้ยากยิ่ง เพราะไม่มีปัจจัยสำคัญของการเป็นธรรมาภิบาล หรือไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นหรือทำให้เกิดขึ้นได้ อาทิเช่น หลักของนิติธรรม นิติรัฐ ผู้มีอำนาจจะใช้กฎหมายเพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องมากกว่าเพื่อประชาชนโดยรวม ทั้งนี้เพื่อให้คงความมีอำนาจของตนและพวกต่อไป กฎหมาย กฎระเบียบต่างๆจึงเป็นไปเพื่อกำจัดฝ่ายตรงข้ามเสียมากกว่า

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเกิดขึ้นยากมากเพราะตราบใดที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของภาครัฐได้ ตราบนั้นผู้ที่มีอำนาจสามารถทำงานได้ยากยิ่ง เพราะต้องคอยตอบคำถาม ต้องให้ข้อมูล ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนกลุ่มต่างๆมารวบรวมรับรู้ ตัดสินใจ และที่สำคัญหากใช้หลักการนี้มากๆ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง หรือถอดถอน อาจนำมาสู่การหลุดจากอำนาจได้

อนึ่ง ธรรมาภิบาลจะยั่งยืนต้องมีประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและความยั่งยืนของประชาธิปไตยจะต้องมีประชาชนมีจิตสำนึกและพฤติกรรมในการเป็นประชาธิปไตย มีความเชื่อมั่นสถาบันประชาธิปไตย มีประสิทธิภาพทางการเมืองของประเทศ มีทุนทางสังคมสูง มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ผู้นำเป็นผู้แทนประชาชนอย่างแท้จริง มาจากการเลือกตั้งของประชาชน

➤ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. บรรยาย เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตและองค์กรด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา : การปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน” วิทยากรโดย พระครูวินัยธร สุริยา สุริโย(คงคาไหว),ดร.

หลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานให้มีความสุข

หลักพุทธธรรม คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นที่พิสูจน์กันมาหลายยุค หลายสมัย แล้วว่าเป็นลัทธิธรรมที่แท้จริง ทั้งยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีความสุข ความเจริญ เป็นธรรมที่สามารถน้อมนำ มาปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน ในการปฏิบัติงาน และช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในการทำงานให้มีความสุข ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนได้นำ ๕ หลักพุทธธรรมมาเพื่อเป็นแนวทาง ให้ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี มีความพึงพอใจใน การทำงาน มีความสุข กับการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม หน่วยงานและองค์กรได้อย่างมีความสุข ดังนี้

๑. หลักพุทธธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงาน หรือคนทำงานคือ ผู้ที่ถูกมอบหมายให้ทำงานจากผู้บริหาร หรือ ผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้ปฏิบัติงาน หรือคนทำงานทุกคน ต่างก็ปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในการ ทำงานด้วยกันทุกคน ดังนั้น หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ให้มีความสุข คือ อิทธิบาท ๔ ซึ่งหมายถึง ธรรมแห่งความสำเร็จ โดยหลักธรรมในอิทธิบาท ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจ หมายถึง ความรักงาน พอใจกับงานที่ทำอยู่ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องชอบ หรือศรัทธางานที่ทำอยู่ จะต้องพอใจที่จะทำและมีความสุขที่ได้ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย หรือคือ ความพึงพอใจในงานหรือกิจที่ทำ ซึ่งงานหรือกิจนั้น เมื่อเป็นสิ่งที่ตนชอบ ก็ย่อมจะช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดขึ้น

วิริยะ คือ ความพากเพียร หมายถึง ขยันหมั่นเพียรกับงาน ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้ง หมั่นฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือคือ ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน วิริยะจะเกิดจะขึ้น มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับฉันทะ ถ้ามีฉันทะน้อยก็จะเกิดวิริยะน้อย ถ้ามีฉันทะมากก็จะเกิดวิริยะมาก เพราะฉะนั้นการจะขยันหมั่นเพียรทำงานให้สำเร็จได้ จึงต้องสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นเสียก่อน

จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ หมายถึง ความเอาใจรับผิดชอบงาน ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีจิตใจ หรือสมาธิจดจ่อกับงานที่ทำ รวมถึงมีความรอบคอบและรับผิดชอบในงานที่ทำอย่างเต็มสติ กำลัง คือ ความเอาใจใส่ในการทำงาน หมั่นตรวจดูว่างานทำไปแล้วเท่าไร และยังคงเหลืออยู่เท่าไร จึงจะสำเร็จ การที่บุคคลจะมีจิตตะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฉันทะและวิริยะด้วย ถ้าเกิดความพอใจใน งานนั้นมาก ก็จะทำให้เกิดความขยันหมั่นเพียรต่องานมาก และเกิดความเอาใจใส่ต่องานมากด้วย

วิมังสา คือ ความสอดส่องในเหตุและผล หมายถึง การพิจารณาพิจารณาและใช้ ปัญญาตรวจสอบงาน ผู้ปฏิบัติงานจะต้องทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด รวมถึงการมีความเข้าใจ ในงานอย่างลึกซึ้ง ทั้งในแง่ขั้นตอนและผลสำเร็จ/ผลสัมฤทธิ์ของงาน คือการใช้ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรองด้วยเหตุผล และติดตามกระบวนการทำงาน วิมังสาเป็นผลมาจากจิตตะ กล่าวคือ เมื่อ ตรวจตราดูแล้วว่าการทำงานบกพร่อง ก็จัดการแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้นให้ดีขึ้น

จะเห็นว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนทำงานประสบความสำเร็จ เป็นบันไดแห่งความสุขและความสำเร็จ คนเราเมื่อมีความรัก ความพอใจ ขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ใคร่ครวญ กับการทำงาน

อยู่อย่างสม่ำเสมอ การทำงานย่อมเกิดประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ คนทำงานมีความพึงพอใจ และมีความสุขในการทำงาน

๒. หลักพุทธธรรมสำหรับการทำงานร่วมกัน

“งาน” ทุกอย่าง ไม่สามารถทำสำเร็จได้ด้วยตนเองเพียงคนเดียว ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจซึ่งกันและกัน ดังนั้น หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการทำงานร่วมกัน คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งหมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี และเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล เป็นหลักธรรมที่ใช้สำหรับเป็นศิลปะในการครองใจคน เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งให้คนรักใคร่ นับถือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยหลักธรรมในสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย

ทาน คือ เกื้อกูลกันด้วยการให้ หมายถึง การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อ แบ่งปันของของตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ไม่เป็น คนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว และการให้ที่ยิ่งใหญ่เสมอคือ “การให้อภัย” ดังนั้นการทำงานจะต้อง ช่วยเหลือแบ่งปันกัน ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึงการมีน้ำใจที่ดีต่อกัน

ปิยวาจา คือ ใช้วาจาประสานไมตรี หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับ กาลเทศะ ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องพูด หรือปรึกษาหารือกัน โดยยึดถือหลักเกณฑ์ ๔ ประการ คือ ๒.๑) เว้นจากการพูดเท็จ ๒.๒) เว้นจากการพูดส่อเสียด ๒.๓) เว้นจากการพูดคำหยาบ ๒.๔) เว้นจากการเพ้อเจ้อ และเหนื่อสิ่งอื่นใดที่สำคัญอย่างยิ่งคือ จะต้องพูดหรือเจรจากันด้วย ไมตรี และความปรารถนาดีต่อกัน

อัถถจริยา คือ ร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ หมายถึง การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือ การปฏิบัติในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังงาน (กาย) กำลังความคิด และกำลังทรัพย์

สมานัตตา คือ ร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราว หมายถึง การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ดังนั้น การทำงานร่วมกัน จะต้องยึดคติที่ว่า “มีทุกข์ร่วม ทุกข์มีสุขร่วมเสพ” และผู้ร่วมงานทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอต้น เสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารัก ที่เคารพนับถือ และนำให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ รวมถึงการทำตน ให้คงเส้นคงวา มีความมั่นคงในอารมณ์ (Maturity) หรือการที่ EQ (Emotional Quotient) หรือ ความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี

จะเห็นว่า หลักสังคหวัตถุ ๔ นั้นเป็นหลักธรรมที่ประกอบไปด้วยหัวข้อธรรมสำคัญที่เป็นคุณธรรมที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจคน ให้มีความรัก ความสามัคคีต่อกัน ซึ่งประกอบด้วย ๑. ทาน คือการให้ เสียสละต่อกันทั้งด้านวัตถุสิ่งของและวิชาความรู้ ๒. ปิยวาจา คือการเจรจา สนทนาต่อกันด้วยคำพูดที่ไพเราะ อ่อนหวาน และแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยการบอกกล่าวตักเตือนอย่างเป็นกัลยาณมิตร ๓. อัถถจริยา คือ การประพฤติที่เป็นประโยชน์ เช่น ทำตนเองให้เกิด ประโยชน์และสร้างงานที่ก่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔. สมานัตตา คือการรู้จักการวางตัว ประพฤติตน อย่างมีความถูกต้องและเหมาะสมกับสถานะของตนเองและสามารถปรับตัว เข้ากับคนอื่นได้ อย่างไม่มีอคติ

หลักธรรมที่นำมาใช้ในการบริหารงาน

พระพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่สามารถนำมาศึกษาอยู่จำนวนมากมาย หลักคำสอนเหล่านี้หากได้นำมาศึกษาวิเคราะห์ บูรณาการรวมเข้าด้วยกันได้ และหาแนวทางที่มีความสอดคล้องกับหลักการ บริหารงานต่อสังคมปัจจุบัน มาอธิบาย ดีความ จัดทำเป็นหลักวิชาการ ก็จะสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการบริหารให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการนำมาใช้ในการบริหารงาน โดยการศึกษาและพัฒนาคนุชยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำควรนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร ๓ หลักธรรม ได้แก่ ทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ หลักสัปปุริสธรรม ๗ ประการ และพละ ๔ ประการ โดยในแต่ละหลักธรรมมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ หลักทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการในการบริหารงาน ทศพิธราชธรรม เป็นข้อปฏิบัติดีปฏิบัติชอบสำหรับพระมหากษัตริย์ที่ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักร และเป็นหลักธรรมของผู้บริหารทุกระดับ ที่จะพึงใช้ประกอบการปฏิบัติงานของตนให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยรวม เป็นคุณธรรมที่โบราณบัณฑิตได้บัญญัติไว้ก่อนสมัยพุทธกาล ซึ่งพระมหากษัตริย์ในอดีตได้ทรงถือปฏิบัติมาเป็นพระราชจริยาวัตร แม้บุคคลผู้มีใช้พระเจ้าแผ่นดินก็ควรเจริญรอยตาม โดยนำเอาหลักธรรม ๑๐ ประการนี้ มาปฏิบัติในการบริหารการปกครอง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดความสวัสดิในสังคมตามอุดมการณ์แห่งการปกครองยิ่ง ๆ ขึ้นไป คุณสมบัติของนักบริหารหรือนักปกครองหรือผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ตั้งแต่พระราชามหากษัตริย์ ตลอดจนนักบริหารหรือนักปกครองทั่วไป สามารถใช้หลักธรรม ๑๐ ประการ สร้างแรงจูงใจ ในการทำงานของบุคลากรทุกระดับชั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและ สำเร็จตามเป้าหมาย หลักทศพิธราชธรรมมีองค์ประกอบ ๑๐ ประการ คือ

๑. ทาน คือ การให้ การที่ผู้บริหารให้ทรัพย์สินวัตถุสิ่งของ หรือองค์ประกอบที่ได้มาซึ่งวัตถุอันหมายถึง เงิน เวลา กำลังกายของตน และผู้อื่นที่ต้องการ (วัตถุทาน) การให้ความรู้ การชี้แนะที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน (วิทยาทาน) และการใช้ชีวิต (ธรรมทาน) และการให้อภัยแก่ผู้ที่ทำผิดพลาดที่ พร้อมทั้งจะแก้ไขปรับปรุง หรือการไม่ถือโทษในเรื่องหั้งปวง (อภัยทาน)

๒. ศีล คือ วิธีการอยู่ในศีลธรรมอันดีทั้งกาย วาจา และทางใจ อันเป็นหลักการสากลคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการประพฤติตนตามระเบียบวินัยของหน่วยงาน ตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม

๓. ปริจจาคะ คือ การเสียสละสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารในการดำเนินงานในด้านการเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อประโยชน์ของบุคลากรและองค์กร การไม่เห็นแก่ตัวของผู้บริหารจะสามารถทำให้บุคลากรทำงานอย่างเป็นมีความสุข

๔. อาชชวะ คือ ความเป็นผู้ซื่อตรงสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารในการดำเนินงานในด้านของความซื่อสัตย์สุจริตต่อองค์กร ต่อบุคลากร เป็นผู้ตรงต่อหน้าที่รับผิดชอบต่อภาระงานให้ประสบความสำเร็จ

๕. มัททวะ คือ ความสุภาพอ่อนโยน ความสุภาพอ่อนโยนที่ผู้บริหาร แสดงออกถึงกิจกรรมารยาทที่สุภาพเรียบร้อย ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างให้เกียรติ และการพูดจาสุภาพไพเราะ นุ่มนวลกับบุคคลในทุกระดับ

๖. ตปะ คือ ความเพียรพยายามสำหรับผู้บริหาร เป็นวิธีการของผู้บริหารในการดำเนินงานในด้านความพยายาม ความบากบั่นความก้าวหน้า ไม่ถอยหลัง ความไม่หยุดอยู่กับที่ รู้จักระงับยับยั้งซึ่งใจได้ ไม่หลงไหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและการปรนเปรอ มุ่งมั่นในหน้าที่การงานให้ครบถ้วนสมบูรณ์

๗. อักโกธะ คือ ความไม่โกรธสำหรับผู้บริหาร เป็นวิธีการของผู้บริหารที่แสดงถึงความมีเหตุผล ไม่โกรธผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไรเหตุผล มีเมตตาธรรมประจำใจ รู้จักระงับความขุ่นเคืองแห่งจิต และมีวินัจฉัยที่มีเหตุผล

๘. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียนสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารที่ไม่แสดงการกดขี่ข่มเหงผู้ใต้บังคับบัญชา โดยใช้อำนาจที่เหนือกว่าเบียดเบียนผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ สร้างความเสมอภาค ให้เกิดขึ้นในองค์กร

๙. ขันติ คือ ความอดทน การที่ผู้บริหารอดทนต่อความยากลำบาก ไม่ย่อห่อต่ออุปสรรคในการดำรงชีวิต มีมานะอดทนในการทำงาน มีความอดทนต่ออารมณ์ยั่วยุดต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบ คือการควบคุม อารมณ์ เมื่อผิดหวัง หรือการอดทนต่อความโลกและความอยากได้

๑๐. อวิโรธนะ คือ ความยุติธรรมสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารที่ยึดมั่นในหลักของความยุติธรรม ความเที่ยงตรง ไม่เอนเอียงหรือหวั่นไหว ไม่มีอคติโดยมิชอบ ใช้ความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักความถูกต้อง สามารถทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความเชื่อมั่นไม่หวั่นไหวต่อภาระงาน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้ง ๆ ที่เป็นมนุษย์คนธรรมดา แต่เมื่อเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกแล้ว ได้อบรมจิตถึงที่แล้ว แม้กระทั่งเทพเทวดาทั้งหลายทั้งมวลก็ยังน้อมนมัสการแด่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คนเรานั้นสามารถฝึกฝนได้ซึ่งสามารถเตือนตนเองได้อยู่เสมอว่าเราสามารถฝึกฝนและพัฒนาตนเองได้อยู่เสมอ ฝึกในด้านของพฤติกรรมมีการฝึกฝนตนเองที่ดี สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้อยู่เสมอ ฝึกในด้านสมาธิการควบคุมจิตใจ พัฒนาในด้านคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต เช่น ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ มีสติ และสมาธิ สามารถระลึกได้อยู่เสมอจนสามารถพัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพของสุขภาพจิตให้ดีขึ้นเรื่อยไป ฝึกในด้านปัญญาเป็นการพัฒนาในการรับรู้ความจริง รู้ในสิ่งที่เป็นจริงมีเหตุมีผล รู้จักในการวินิจฉัย ตลอดจนการรู้แจ้งถึงความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง รู้เท่าทันในสิ่งธรรมดาของโลกและชีวิต เมื่อมีการศึกษาและทำความเข้าใจของการฝึกฝนแล้ว อีกหลักธรรมหนึ่งที่จะเป็นเครื่องช่วยท าทให้เจริญ มีการฝึกฝนพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นไป คือ ภาวนา ๔ หมายถึง การเจริญ, การทำให้มีขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนา ได้แก่

๑) กายภาวนา หมายถึง การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลาย ภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๕ ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒) สีลภาวนา หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

๓) จิตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต การพัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้ แข็งแรงมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุข ผ่องใส เป็นต้น

๔) ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา การพัฒนาปัญญา การฝึกอบรม ปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลก และชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลส และปลอดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

๔.๑ ประโยชน์ของการพัฒนาจิตแนวพุทธ การพัฒนาจิต(จิตใจ) ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นวิชาการทางด้านจิต(จิตใจ)ที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา ทุกคนสามารถพิสูจน์ได้โดยง่าย ไม่เกี่ยวข้องกับความหลงเชื่อ เมื่อท่านได้ศึกษาและทดลองฝึกปฏิบัติจะได้รับผล ภายในวินาทีที่ลงมือฝึกปฏิบัติ

คือ จะมีความเบาสบาย สงบ ไม่มีความทุกข์ภายในจิตใจ และจิตใจ บริสุทธิ์ผ่องใส โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เพราะเป็นเรื่องของการใช้สติปัญญาของตนเอง ความทุกข์ทางจิตใจ ของท่านที่น่าจะพบได้บ่อยเมื่อเกิด "ความเกินความเหมาะสมพอควร(นอกทางสายกลาง)" ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความวิตกกังวล ความเครียด ความเหนื่อยอ่อน การพักผ่อนไม่เพียงพอ ปัญหาสุขภาพ การเจ็บป่วย การเดินทาง ค่าใช้จ่าย ความอยากได้ อยากมี อยากเป็น ความรัก ความหลงเชื่อ ความไม่อยากได้ ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น ความ โกรธ ความไม่เท่าเทียม ความเซง ความเบื่อหน่าย ความท้อแท้ ความพ่ายแพ้ ความไม่สมหวัง ความเสียใจ ความไม่สบายใจที่เกินความเหมาะสมพอควร เป็นต้น ความทุกข์ทางจิตใจที่เกิดจากความเกินพอดีในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าว สามารถป้องกันและดับได้โดยง่าย ด้วยการปฏิบัติธรรมหรือบริหารจิตอย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน ในชีวิตประจำวัน การมีสติในการใช้ข้อมูลด้านสติปัญญาทางธรรมในความจำ ทำการรู้เห็นและควบคุม ความคิดให้เป็นไปตามหลักธรรม จึงมีประโยชน์อย่างมากมายต่อท่าน ทั้งด้านการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต อย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาจิตตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นวิชาการทางด้านจิต (จิตใจ) ที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา ทุกคนสามารถพิสูจน์ได้โดยง่าย ไม่เกี่ยวข้องกับความหลงเชื่อ เมื่อนิสิตได้ศึกษาและทดลองฝึกปฏิบัติ จะได้รับผลภายในวินาทีที่ลงมือฝึกปฏิบัติ คือ จะมีความเบาสบาย สงบ ไม่มีความทุกข์ภายในจิตใจ และจิตใจบริสุทธิ์ผ่องใส โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ เพราะเป็นเรื่องของการใช้สติปัญญาของตนเอง

๔.๒ ประโยชน์ด้านการปฏิบัติงาน การจะพัฒนาจิตใจของตนเอง ศึกษาเรื่องสติและฝึกเจริญสติเป็นประจำ จึงจะทำให้ท่านมีสติตั้งมั่น (มีความตั้งใจแน่วแน่) ในการปฏิบัติงาน ไม่เผลอสติ ไม่คิดฟุ้งซ่าน ไม่คิดและทำกิจ อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการงาน จึงทำให้มีการคิดพิจารณา ทำความเข้าใจ จดจำแก้ปัญหา วางแผนต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นเหตุให้ผลของการปฏิบัติงานดีขึ้น ตามกำลังความสามารถของข้อมูลด้านสติปัญญา ทางโลกและข้อมูล ด้านสติปัญญาทางธรรมที่มีอยู่ในความจำขณะนั้น ถ้าไม่มีสติในการทำงาน หรือมีสติน้อย ความคิดฟุ้งซ่านก็มักจะมากขึ้น รวมทั้งมีการใช้เวลาไปคิดและทำเรื่องอื่นบ่อยขึ้น ทำให้ความสามารถของสมองในการคิดพิจารณา การจดจำและการปฏิบัติงานลดลง ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน และผลของการปฏิบัติงานก็จะต่ำลงด้วย การฝึกพัฒนาจิตโดยการพยายามมีสติอยู่ ตลอดเวลาในการปฏิบัติงาน จะทำให้สมองของท่านมีข้อมูลด้านสติมากขึ้น พอนานเข้า สติในการปฏิบัติงานก็จะมีมากขึ้น ความฟุ้งซ่านก็จะลดลง เป็นผลให้เกิดการพัฒนาความสามารถของการมีสติในการปฏิบัติงานดีขึ้น ตามลำดับ และผลของการปฏิบัติงานก็จะดีขึ้นด้วย เมื่อท่านมีสติมากขึ้น มีข้อมูลสติปัญญาทางวิชาการมากขึ้น การปฏิบัติงานในเวลาต่อมาจะง่ายขึ้น เพราะสามารถใช้ข้อมูลในความจำมาประกอบการพิจารณาและการปฏิบัติงานได้มากขึ้น เป็นผลให้ความทุกข์ต่าง ๆ ในเรื่องของการปฏิบัติงานและเรื่องที่เกี่ยวข้องลดลง การจะพัฒนาจิตได้ดีขึ้นนั้น ต้องเพิ่มพูนข้อมูลด้านสติปัญญาทางธรรมอย่างง่าย ๆ และมีคุณค่าไว้ในความจำ พร้อมทั้งมีสติในการใช้ข้อมูลดังกล่าวในการดำเนินชีวิต จะทำให้ท่านมีสติในการรู้ตัวรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิด รู้ว่า อะไรควรคิดและควรทำ รู้ว่าอะไรไม่ควรคิดและไม่ควรทำ ถ้าท่านมีสติในการไม่คิดชั่ว (ไม่คิดอกุศล) และไม่ทำชั่ว คงมุ่งแต่การคิดดี (คิดแต่กุศล) และทำแต่ความดี จะเป็นผลให้ท่านมุ่งหน้าไปในด้านของการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ แทนที่จะเสียเวลาไปกับการคิดฟุ้งซ่าน การคิดและทำกิจที่เป็นอกุศล ซึ่งเป็นผลร้ายต่อการปฏิบัติงานโดยตรง

๔.๓ ประโยชน์ด้านการดำเนินชีวิต การพัฒนาจิตให้เป็นไปตามหลักธรรม ฝึกตั้งเจตนา อยู่เสมอ หรือสอนตัวเองตามหลักธรรมอยู่เสมอว่า "เราจะมีสติไม่คิดและไม่ทำอกุศลทั้งปวง เราจะคิดและทำแต่กุศลให้ถึงพร้อม โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ด้วยความโลภ และรักษาจิตใจของเราให้บริสุทธิ์ผ่องใสอยู่เสมอ เพื่อให้เราห่างไกลจากอกุศลและความทุกข์อยู่ ตลอดเวลา" รวมทั้งมีความตั้งใจ และมีความเพียร ที่จะฝึกรู้เห็น

และควบคุมความคิดรวมทั้งการกระทำต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักธรรม จะทำให้สามารถเริ่มดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าเป็นไปได้อย่างสมควรฝึกประเมินผลของการปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมวันละ ๒-๓ ครั้ง เพื่อช่วยเร่งรัดให้ท่านปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมได้อย่างจริงจัง ทุกครั้งที่รู้ความคิดหรือทำอกุศล ให้ตั้งใจมีเจตนาหรือตักเตือนตนเองว่า "เราจะไม่คิดและไม่ทำเช่นนี้อีกต่อไป" ทั้งนี้ เพื่อสร้างเจตนาซ้ำแล้วซ้ำอีก ทำให้ข้อมูลเจตนาเช่นว่านี้มีอยู่ในความจำมากขึ้น นาน ๆ เข้าจะมีข้อมูลเช่นนี้ ในความจำของสมองมากขึ้น จนเพียงพอที่จะหยุดการคิดและการทำอกุศลได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าสังเกตว่า ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงหลักธรรมนี้แก่ที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่งเดือน เป็นเวลา ๒๐ พรรษา ก่อนที่จะทรงโปรดให้สวดปาฏิโมกข์ อย่างปัจจุบันนี้แทน ดังนั้น จึงเข้าใจว่า การมีสติปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมอย่างจริงจัง ครบถ้วน และถูกต้องตามสมควร จะสามารถพัฒนาความรู้สึกรู้จักคิดและความจำ (จิตใจ) รวมทั้งการกระทำต่าง ๆ ให้สูงขึ้นจนภาวะจิตใจมีความประเสริฐในระดับต่าง ๆ การพัฒนาจิตของตนเอง จะเป็นผลดีต่อจิตใจคือ

๑) ส่งเสริมสุขภาพจิตให้มีความเข้มแข็ง และอดทน ต่อปัญหาและความยากลำบากต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อในขณะที่ดำเนินชีวิต รวมทั้งในยามเจ็บป่วย โดยไม่มีความทุกข์ทางจิตใจ เช่นเดียวกันกับการมีสุขภาพกายที่ดี ทำให้สามารถต่อสู้กับภาระกิจทางกาย และโรคร้ายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

๒) ป้องกันความทุกข์ทางจิตใจ เพราะเมื่อสมองมีข้อมูลด้านสติปัญญาทางธรรมในความจำสมองก็จะทำหน้าที่ในการใช้ข้อมูลดังกล่าว เพื่อการป้องกันไม่ให้เกิดความทุกข์ทางจิตใจคล้ายอัตโนมัติ ถ้ามีการศึกษาและ ฝึกฝนจนชำนาญ เช่นเดียวกันกับการที่สมองมีข้อมูลด้านสติปัญญาทางโลกในเรื่องการป้องกันการบาดเจ็บของร่างกาย ซึ่งสมองก็จะทำหน้าที่ได้เองคล้ายอัตโนมัติ ถ้าได้ศึกษาและฝึกซ้อมมาก่อน

๓) รักษาความทุกข์ทางจิตใจ เพราะเมื่อสมองมีข้อมูลด้านสติปัญญาทางธรรมในความจำสมองก็จะสามารถทำหน้าที่ในการใช้ข้อมูลดังกล่าว เพื่อการรักษาความทุกข์ทางจิตใจที่กำลังมีอยู่ได้ ทุกขณะที่ต้องการ เช่นเดียวกันกับการที่สมองมีข้อมูลด้านสติปัญญาทางโลกและใช้ข้อมูลดังกล่าวในการรักษาความทุกข์ทางกายที่เกิดขึ้นเมื่อต้องการรักษา ซึ่งเป็นการพึ่งพาข้อมูลสติปัญญาของตนเอง

๔) ฟื้นฟูจิตใจภายหลังการเจ็บป่วยและหลังจากมีความทุกข์ เพราะเมื่อสมองมีข้อมูลด้านสติปัญญาทางธรรมในความจำสมองก็จะทำหน้าที่ในการใช้ข้อมูลดังกล่าว เพื่อทำการฟื้นฟูจิตใจได้อย่างรวดเร็วตามเจตนาของเจ้าของ

การพัฒนาตนเป็นการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความพอดี หรือการมีดุลยภาพของชีวิต มีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการเดินทางชีวิตของบุคคลกับสภาพแวดล้อมและมุ่งการกระทำตนให้มีความสุข ด้วยตนเอง รู้เท่าทันตนเอง เข้าใจตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ จึงเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน หลักการพัฒนาตนตามหลักพุทธศาสนานั้น อันประกอบด้วยสาระสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) ทมะ ได้แก่ การรู้จักข่ม ใจ ข่มระงับความเคยชินที่ไม่ดีทั้งหลายได้ ไม่ยอมให้กิเลสรบเร้า หลอกล่อ ชักนำไปสู่ความเลวร้ายได้ และการฝึกปรับปรุงตนเอง โดยทำคุณความดีให้เจริญก้าวหน้า ๒) สิกขา คือ การศึกษา เพื่อให้รู้แจ้ง รู้จักประโยชน์ มองทุกอย่างเป็นการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาตัวเอง เป็นกระบวนการฝึกฝนตนเองในการดำเนินชีวิต เรียกว่า ไตรสิกขา ๓) ภาวนา คือ คำนี้ตรงกับคำว่าพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย กายภาวนา ศิลภาวนาและปัญญาภาวนา เทียบได้กับการพัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาอารมณ์ และพัฒนาสติปัญญา ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อยู่เสมอนี้ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของเทคโนโลยี การสื่อสาร สภาพเศรษฐกิจ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่มีการส่งถ่ายถึงกันและกันเร็วขึ้น และจากการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้เองจึงเป็นเสมือน พลังผลักดัน ให้คนแต่ละคนต่างต้องตระหนักถึง ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง อัน

ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ เพื่อให้ตนมีความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ดังนั้น หากบุคคลมีความอยาก และต้องการที่จะประสบผลสำเร็จในชีวิต ไม่ควรรอให้หัวหน้างาน องค์กร หรือผู้อื่นมาพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของตนเองในการทำงานเท่านั้น การเริ่มต้นที่จะพัฒนาตนเอง โดยไม่พึ่งพาผู้อื่น เป็นสิ่งที่คุณควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง คุณต้องตระหนักอยู่เสมอว่า "ชีวิตเราต้องลิขิตหรือ เลือกเส้นทางในการดำเนินชีวิตเอง" อย่าปล่อยให้ผู้อื่นมาเป็น ผู้มีอิทธิพล และชี้นำการดำเนินชีวิต ของตัวตนไปสู่แก่น ธรรมของพระพุทธศาสนา คือ อริยสัจ ๔ ประกอบด้วยเรื่อง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ความทุกข์(ทุกข์) คือ ความไม่สบายใจทุกรูปแบบ ซึ่งทุกคนต่างก็มีประสบการณ์ตรงมาแล้วด้วยกันทั้งสิ้น สาเหตุของความทุกข์(สมุทัย) คือ ความคิดที่เป็นอกุศล (คิดด้วยความโลภและความโกรธ) และไม่สามารถในการปฏิบัติธรรมตามมรรคมงคล ๘ ได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และต่อเนื่อง มีความหลงหรือโมหะหรืออวิชชา ความดับทุกข์ คือ ภาวะที่ไม่คิดอกุศล จึงไม่มีความทุกข์ ทางปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์วิธีปฏิบัติธรรมเพื่อดับความทุกข์ การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน โดยการเจริญสติสลับกับการสมาธิ ก็เพื่อไม่ให้คิดอกุศลและให้คิดแต่กุศล เพื่อทำให้จิตใจมีความบริสุทธิ์ผ่องใสอย่างต่อเนื่องตามโอวาทปาฏิโมกข์ ในชีวิตประจำวัน ทุกคนควรฝึกพัฒนาจิตด้วยการฝึกเจริญสมาธิสลับกับการ ฝึกเจริญสติ การฝึกเจริญสมาธิ ก็เพื่อหยุดความคิด พักสมองและพักร่างกาย การฝึกเจริญสติก็เพื่อการรู้เห็น ความคิด และควบคุมความคิดให้เป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งศึกษาทบทวน แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยธรรม รวมทั้งใช้สติปัญญาทางโลกและสติปัญญาทางธรรมควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาจิตของตนเอง ให้เป็น บุคคลที่ประเสริฐสมควรเรียกบุคคลนั้นว่า พัฒนาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเอง

เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

- รับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ
- ปิดการฝึกอบรม

ภาพถ่ายโครงการฝึกอบรม “การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการ
องค์กรที่ดีประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๖”

